

ET

ET

ET

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 12.1.2009
KOM(2008) 907 lõplik

2007/0196 (COD)

**KOMISJONI TEATIS
EUROOPA PARLAMENDILE**

EÜ asutamislepingu artikli 251 lõike 2 teise lõigu alusel

nõukogu ühise seisukoha kohta,

**mis käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (millega tunnistatakse kehtetuks
direktiiv 2003/55/EÜ maagaasi siseturu ühiseeskirjade kohta) vastuvõtmist**

**KOMISJONI TEATIS
EUROOPA PARLAMENDILE**

EÜ asutamislepingu artikli 251 lõike 2 teise lõigu alusel

nõukogu ühise seisukoha kohta,

**mis käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (millega tunnistatakse kehtetuks
direktiiv 2003/55/EÜ maagaasi siseturu ühiseeskirjade kohta) vastuvõtmist**

1. TAUST

Euroopa Parlamendile ja nõukogule ettepaneku edastamise kuupäev 19.9.2007
(dokument KOM(2007) 529 – 2007/0196/COD):

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse kuupäev: 22.4.2008

Regioonide Komitee arvamuse kuupäev: 10.4.2008

Euroopa Parlamendi arvamuse kuupäev (esimene lugemine): 9.7.2008

Ühise seisukoha ühehäälese vastuvõtmise kuupäev: [9.1.2008]

2. KOMISJONI ETTEPANEKU EESMÄRK

Kõnealune ettepanek on osa ELi maagaasi ja elektrienergia siseturgu käsitlevast kolmandast õigusaktide paketist („kolmas pakett”), mis koosneb kahest direktiivist ja kolmest määrusest.

Paketi peamine eesmärk on kehtestada õigusraamistik, mis on vajalik selleks, et muuta turu avamine täielikul määral tõhusaks ning luua kodanike ja Euroopa Liidu tööstuse huvides ühtne ELi gaasi- ja elektriturg. Selle abil hoitakse hinnad võimalikult madalal ning parandatakse teenindusstandardeid ja energiavarustuse kindlust.

Seda tehakse järgmiste põhimeetmete abil:

- tõhusam regulatiivne järelevalve sõltumatute riiklike reguleerivate asutuste poolt;
- ameti loomine, et tagada riiklike reguleerivate asutuste tõhus koostöö ja teha otsuseid kõikides asjakohastes piiriülestes küsimustes;
- kohustuslik koostöö võrguettevõtjate vahel, et ühtlustada kogu Euroopas kõik energiatranspordiga seotud eeskirjad ja koordineerida investeeringute kavandamist;
- energia tootmise ja ülekandmise tõhus eraldamine, et vältida igasugust huvide konflikti, soodustada võrguinvesteeringuid ja vältida igasugust diskrimineerivat käitumist;
- jaemüügituru suurem läbipaistvus ja parem toimimine;

- suurem solidaarsus ja piirkondlik koostöö liikmesriikide vahel, et tagada parem varustuskindlus.

3. MÄRKUSED ÜHISE SEISUKOHA KOHTA

3.1. Üldised märkused

Ühine seisukoht, mille nõukogu on vastu võtnud kolmanda paketi moodustava viie dokumendi kohta, sisaldab kõiki komisjoni ettepaneku olulisi komponente, mida on vaja selleks, et tagada gaasi ja elektri siseturu nõuetekohane toimimine ning et üldisemalt saavutada allpool seatud olulised eesmärgid. Seepärast toetab komisjon seda üldiselt (vt punkt 3.2).

Esimesel lugemisel keskenduti nõukogusisese kokkuleppe saavutamisele. Seepärast ei viidud Euroopa Parlamendi vastu võetud muudatusettepanekuid ühisesse seisukohta ametlikult sisse. Sellekohased läbirääkimised toimuvad teisel lugemisel. Mõnesid Euroopa Parlamendi vastu võetud muudatusettepanekuid on siiski ühise seisukoha puhul arvesse võetud (vt punkt 3.3). Komisjon leiab, et teisel lugemisel tuleks arvesse võtta paljusid muidki muudatusettepanekuid (vt punkt 3.4).

3.2. Konkreetsed märkused

Peamised komisjoni ettepaneku muudatused on järgmised.

3.2.1 Tõhus eraldamine

Ühises seisukohas kiidetakse heaks kolm valikuvõimalust gaasi ja elektri tõhusaks eraldamiseks gaasi- ja elektrisektoris.

Vastu on võetud omandisuhete eraldamist ja sõltumatut süsteemihaldurit käsitlevad valikud. Komisjon on jätkuvalt seisukohal, et parim lahendus on omandisuhete eraldamine.

Nõukogu on oma ühisesse seisukohta lisanud ka kolmanda valikuvõimaluse – sõltumatu ülekandesüsteemi halduri –, mis võimaldab ülekandesüsteemi halduritel jääda integreeritud ettevõtja osaks, kuid näeb samas ette autonoomiat, sõltumatust ja investeeringuid käsitlevad üksikasjalikud eeskirjad ning konkreetse läbivaatamisklausli, mis võib kaasa tuua õigusaktide ettepanekute esitamise. Komisjon leiab, et kõnealuste üksikasjalike eeskirjade abil on võimalik saavutada tõhus eraldamine vastuvõetaval tasemel. Komisjon nõustub sõltumatu ülekandesüsteemi halduriga seotud valikuvõimalusega osana üldisest kompromissist, kuid see valikuvõimalus ei tohi olla ühises seisukohas sätestatust leebem ja see peab olema nii range, kui poliitiline kompromiss seda võimaldab.

Vastupidiselt komisjoni ettepanekule on vähemusosalus omandisuhete eraldamise kohaselt lubatud, kuid ilma hääleõiguseta, sest nii tagatakse ristmõju vältimine.

Kõikide valikuvõimaluste puhul peab ülekandesüsteemi halduri sertifitseerima riiklik reguleeriv asutus. Ühises seisukohas aga jäetakse välja komisjoni järelevalve roll sertifitseerimismenetluse puhul ning selle asemel sätestatakse riiklike reguleerimisasutuste kohustus „võtta võimalikult suurem määral arvesse” komisjoni seisukohta.

Ühises seisukohas sisaldub ka artikkel, mis lubab liikmesriikidel võtta meetmeid võrdsete tingimuste tagamiseks, kui need meetmed on proportsionaalsed, mittediskrimineerivad ja läbipaistvad ning kooskõlas EÜ asutamislepinguga. Kõnealused meetmed võib jõustada üksnes pärast komisjonilt heakskiidu saamist. Komisjoni arvates tagatakse selle sättega hea tasakaal, tunnistades et energia siseturul võib esineda mitu eraldamise mudelit ja võimaldades liikmesriikidel tagada oma territooriumil nende eri mudelite puhul võrdsed võimalused. Seega võib sellega nõustuda.

Seoses „kolmanda riigi klausliga” sätestati komisjoni ettepanekus vajadus rahvusvahelise kokkuleppe järele, et kolmandate riikide investorid võiksid omada kontrolli ELi ülekandevõrgu üle. Kolmandate riikide investorid pidid järgima ka omandisuhete eraldamise eeskirju ja seda komisjoni järelevalve all. Ühise seisukoha alusel ei ole kokkuleppe kolmanda riigiga enam eeltingimuseks sellele, et asjaomase kolmanda riigi investor võiks omada kõnealust kontrolli. Sertifitseerimismenetluse kohaselt peab liikmesriik sertifitseerimisest keelduma, kui see seab ohtu asjaomase liikmesriigi ja ühenduse energiavarustuse kindluse, ning samas tagama mis tahes nimetatud eraldamise valikuvõimaluse järgimise. Riigi ametiasutus peab konsulteerima komisjoniga ja „võtma võimalikult suurem määral arvesse” komisjoni arvamust. Ühises seisukohas säilitatakse komisjoni ettepaneku olulised eesmärgid ja seepärast saab selle heaks kiita osana üldisest kompromissist.

3.2.2 Riiklikud reguleerivad asutused

Sisuliselt kiidetakse heaks komisjoni ettepanek seoses valitsustest sõltumatute riiklike reguleerivate asutuste loomisega, kellel on ulatuslikud volitused nii võrkude kui ka tarneturgude suhtes.

Komisjoni ettepaneku leevendamine hõlmas muu hulgas volitusi, mis ei ole seotud võrgu reguleerimise põhiülesannetega, vaid taastuvate energiaallikatega, teadusuuringute- ja arendustegevuse poliitikaga, energiavarustuse kindlusega ja avaliku teenindamise kohustustega. Sõltumatusele on seatud piirangud, mis ei mõjuta aluspõhimõtet, nagu kohustus austada teiste pädevate asutuste rolli näiteks keskkonnasäästvuse või avaliku teenindamise kohustuste, eelarve seadusandliku kontrolli ning reguleeriva asutuse juhtkonna võimaliku uuendamise puhul.

Ühises seisukohas säilitatakse üldiselt komisjoni ettepaneku põhiolemus ja seepärast saab selle heaks kiita. Nagu allpool märgitud, oleks kasulik, kui ühisesse seisukohta lisatakse Euroopa Parlamendi muudatusettepanekud, millega selgitatakse ja täiendatakse riiklike reguleerivate asutuste rolli.

3.2.3 Komiteemenetlusega vastu võetud suunised

Suunised on tehtud vabatahtlikuks ja mõned neist on välja jäetud (avaliku teenindamise kohustusi, riiklike reguleerivate asutuste volitusi ja ülesandeid, jaemüügiturge ja võrgu kasutamise tõhusat eraldamist jaotustasandil käsitlevad suunised). Ülejäänud suunised on tingimata vajalikud.

3.2.4 Erandid

Nõukogu esitas üldised erandid väikeste/isoleeritud võrkude jaoks Küprosel, Luksemburgis ja Maltal ning samuti Eestis, Soomes ja Lätis selle ajani, kuni mõni neist liikmesriikidest saab otseühenduse muu liikmesriigi kui Eesti, Soome, Läti või Leedu võrku.

3.3. Euroopa Parlamendi muudatusettepanekutele vastavad ühise seisukoha aspektid

Ühises seisukohas kajastuvad paljud Euroopa Parlamendi muudatusettepanekud, mille sõnastus või sisu on sama. Need on järgmised. Euroopa Parlamendi muudatusettepanekud (78, 125 rev, 135 rev, 138 rev), milles pakutakse välja sõltumatu ülekandesüsteemi halduriga seotud valikuvõimalus, on sisuliselt ühise seisukohaga kooskõlas. Euroopa Parlament nõuab siiski usaldusisiku määramist, et tagada ülekandesüsteemi halduri sõltumatus ja samas ka tema väärtus vertikaalselt integreeritud ettevõtjale.

Arvesse on võetud ka muudatusettepanekut 63, mis käsitleb eraldamise kohaldamist avalik-õiguslike asutuste suhtes.

Ühise seisukohaga on osaliselt hõlmatud ka järgmised muudatusettepanekud: muudatusettepanekud 55 ja 104 tugevama piirkondliku koostöö kohta, muudatusettepanek 91 riiklike reguleerivate asutuste sõltumatuse kohta, muudatusettepanek 93 riiklike reguleerivate asutuste ülesannete kohta ning muudatusettepanekud 95 ja 96 tariifide kehtestamise meetodite kohta.

3.4. Euroopa Parlamendi muudatusettepanekud, millega komisjon nõustus, kuid mida ei kiitnud heaks nõukogu

Komisjon nõustub – mõnel juhul sõnastuse täpsustamist või ümbersõnastamist eeldades – täielikult või vähemalt osaliselt enamiku Euroopa Parlamendi poolt vastu võetud muudatusettepanekutega. See on seotud järgmiste põhiküsimustega.

3.4.1 Reguleerivate asutuste roll

Komisjon toetab üldiselt Euroopa Parlamendi muudatusettepanekuid, mis tugevdavad riiklike reguleerivate asutuste rolli ja sõltumatust (nt ülekandesüsteemi haldurite iga-aastaste investeerimiskavade heakskiitmine ja jõustamine, tarbijakaitsemeetmete jõustamine, piiravate lepingutingimuste jälgimine, tarneturul konkurentsi taastamiseks ettenähtud ranged eeskirjad ja sekkumine, reguleerivate asutuste autonoomne rahastamine).

Pikaajalised lepingud on vastuvõetavad tingimusel, et need vastavad konkurentsieeskirjadele, kuid nende sõlmimist ei soodustata, kuna neil on võimalik turulepääsu sulgev mõju. Kuigi hinnapiirangud võivad olla kasulikud erandjuhtudel ja selgelt määratletud tingimustel, on parem mitte lisada konkreetset õigusnormi praegusesse reguleeritud hindade konteksti, mis takistaks turu avamist mitmes liikmesriigis.

Energiatõhususe edendamisega seotud muudatusettepanekute aluseks olevate põhimõtetega võib üldiselt nõustuda. Nõustuda ei saa konkreetse muudatusettepanekuga, millega nähakse ette selliste hinnakujundusmudelite kehtestamise kohustus, mis suurenevad tarbimise kasvu tulemusel. Võttes arvesse sellise kohustuse keerukust ja majanduslikke tagajärgi, peaks turg saama hinnakujundusmudelid ise kehtestada, kuna samad tulemused on võimalik saavutada ka muul viisil.

3.4.2 Tarbija õigused

Komisjon toetab üldiselt Euroopa Parlamendi muudatusettepanekuid, mis parandavad tarbijate õigusi. See käsitleb eelkõige A lisa laiendamist, tarnijate kohustust kehtestada asjakohased ettemaksearved, tarnelitsentside vastastikust tunnustamist liikmesriikide vahel,

ühtse riikliku kontaktpunkti määramist, et anda tarbijatele kogu vajalik teave nende õiguste kohta, ja riikliku ombudsmani ametisse nimetamist. Ettepanekut võtta kümne aasta jooksul kasutusele arukad arvestid saab põhimõtteliselt toetada, kuigi selle täpset ulatust ja koostamist on vaja hoolikalt kontrollida.

Komisjon tunnistab seoses energiatarbijate hartaga, et tarbijale antav teave on tarneturu toimimiseks oluline. Komisjon on teabevahendina välja töötanud Euroopa energiatarbijate kontrollnimekirja, mille eesmärk on anda tarbijatele teavet nende õiguste kohta. Kodanike energiafoorum on liikumapanev jõud konkurentsivõimelise jaemüügiture loomisel ja energiatarbijate kaitse tagamisel ELis. Kontrollnimekirja töötab välja foorum. Tarbijate harta põhineks direktiivide A lisal ja üldistel tarbijakaitset käsitlevatel direktiividel ning seepärast ei ole sellel täiendavat õiguslikku jõudu. Lisaks selle ei saa hartat õiguslikel põhjustel direktiividesse lisada, kuna selles korratakse juba kehtivaid õigusi. Seepärast ei saa komisjon toetada muudatusettepanekuid, mille eesmärk on lisada energiatarbijate harta direktiivi. Komisjon nõustub siiski läbivaatamisklausliga, millega nähakse ette, et komisjon esitab aruande A lisa meetmete rakendamise kohta kolme aasta jooksul alates direktiivi kohaldamisest.

Komisjon toetab ka jaotusvõrguettevõtjate rolli käsitlevate muudatusettepanekute eesmärki. Ettepanekuid tuleb siiski põhjalikumalt kaaluda, et tagada nende praktilisus ja teostatavus.

3.4.3 Energiapuuduse vastu võitlemine

Euroopa Parlament nõuab kohustuse kehtestamist liikmesriikidele võtta riiklikes energeetika tegevuskavades vajalikke meetmeid energiapuuduse vastu võitlemiseks. Nendega tuleks tagada, et energiapuudusest mõjutatud inimeste arv väheneks, et pensionäride ja puudega inimeste varustamist energiaga ei saaks talvel katkestada ning et energiapuudus määratletaks riiklikul tasandil kooskõlas EÜ määratlusega, mis põhineb Maailma Terviseorganisatsiooni standarditel eluruumide küttetaseme kohta.

Komisjon ei teinud ettepanekut muuta kehtivat õigusraamistikku, milles sisaldub juba liikmesriikide kohustus kaitsta kaitsetumaid tarbijaid.

Energiapuuduse mõistet ei kasutata kõikides liikmesriikides ning sellega seotud probleemide lahendamiseks on vaja võtta arvesse kõiki energia- ja sotsiaalpoliitika aspekte. Komisjon usub, et energiapoliitika kasutamine ainsa vahendina moonutaks energiaturu toimimist. Liikmesriigid võivad ise määratleda kaitsetumate tarbijate mõiste, viidates energiapuuduse all kannatavatele inimestele. Seepärast võib komisjon toetada liikmesriikide kohustust määratleda riiklikul tasandil energiapuuduse mõiste seoses kaitsetumate tarbijate määratlusega, kuid ei toeta energiapuuduse määratlemist EÜ tasandil.

Komisjon usub ka, et EÜ tasandi kohustus tagada energiapuudusest mõjutatud inimeste arvu vähenemine ei oleks asjakohane, kuna selle puhul ei arvestata, et kõnealuse küsimusega tegelemiseks on vaja ulatuslikumat poliitikat. Komisjon võib siiski toetada üldeesmärki vähendada energiapuudusest mõjutatud inimeste arvu.

Komisjon võib toetada ka liikmesriikide kohustust tagada pensionäride ja puudega inimeste erikaitse talvel ning esitada komisjonile aruanne selleks võetud meetmete kohta. Komisjon toetab üldiselt ka neid liikmesriike, kes on täitnud oma kohustuse määratleda kaitsetumad tarbijad, viidates vajaduse korral sellele, et energiaga varustamist ei tohiks katkestada, kuid täieliku keelu kehtestamine läheks liiga kaugemale.

3.4.4 Juurdepääs hoidlatele ja maagaasi veeldusjaamadele

Toetada võib Euroopa Parlamendi muudatusettepanekuid, mis käsitlevad artiklis 19 sätestatud hoidlatele juurdepääsu, mitte aga õigusliku ja funktsionaalse eraldamise väljajätmist.

Parlamendi ettepanekuga võimaldada kolmandatele isikutele läbirääkimistel põhinev juurdepääs maagaasi veeldusjaamadele ei saa praeguses vormis nõustuda.

3.4.5 Muud küsimused

Komisjon nõustub üldiselt Euroopa Parlamendi esitatud muudatusettepanekutega, mis käsitlevad ülekandesüsteemi haldurite kohustusi seoses ülekoormuse juhtimisega, uutesse võimsustesse investeerimisega ja läbipaistvusega. Komisjon toetab ka ülekandesüsteemi haldurite tihedama koostöö nõuet oma süsteemide käitamisel, kuid nende sätete sõnastus on vaja selgemaks muuta.

Parlament tahab anda liikmesriikidele võimaluse teha erandeid seoses kolmandate isikute juurdepääsuga tööstusaladele. Komisjon toetab põhimõtteliselt tööstusaladega seotud erandit, mis hõlmaks ka lennujaamasid ja raudteid. Euroopa Parlamendi esitatud muudatusettepanek läheb siiski liiga kaugele, kuna sellega vabastatakse tööstusalad peaaegu kõigist ülekandesüsteemi haldurite ja jaotusvõrguettevõtjate suhtes kohaldatavatest kohustusest. Vastuvõetav lahendus oleks erand, mille puhul piirduks suurima halduskoormusega kohustustega, näiteks reguleerivate asutuste kohustus kiita tariifid eelnevalt heaks.

4. KOKKUVÕTE

Komisjon on seisukohal, et ühises seisukohas säilitatakse komisjoni ettepaneku põhipunktid. Komisjon leiab, et sisulistes küsimustes on ühises seisukohas leitud hea tasakaal ja toimiv kompromiss, mis aitab gaasi ja elektri siseturul tõrgeteta toimida. Samas leiab komisjon, et mitmeid Euroopa Parlamendis esimesel lugemisel vastu võetud muudatusettepanekuid tuleks arvesse võtta alles teisel lugemisel.